

KĄ DARYTI, KAI NEMOKA ALGOS?

PAAIŠKINIMAI DĖL DARBO UŽMOKESČIO IR KITŲ SU DARBO SANTYKIAIS SUSIJUSIŲ IŠMOKŲ IŠMOKĖJIMO BEI ATSISKAITYMO SU ATLEISTAIS IŠ DARBO DARBUOTOJAMS, KAI ĮMONĖ NEVYKDO JOKIOS VEIKLOS

- kai neaišku, kur darbdavys išvykęs
 - jo neįmanoma surasti
- nėra, kas nutrauktų darbo santykius
 - įmonės vadovo laikinai nėra dėl ligos, atostogų ar kitų aplinkybių (ir nevykdomas surašytas Valstybinės darbo inspekcijos reikalavimas)
 - ir kitais atvejais

LIETUVOS RESPUBLIKOS
TRISALĖ TARYBA

Vilnius
2008

Į ką turi kreiptis darbuotojas, kai jam neišmokamas priklausantis darbo užmokestis ir kitos su darbo santykiais susijusios išmokos?

Kai darbuotojui neišmokamas priklausantis darbo užmokestis ir kitos su darbo santykiais susijusios išmokos, visų pirma, darbuotojas turi raštu kreiptis į darbdavį. Jeigu darbdavys nepatenkina prašymo, darbuotojas gali kreiptis į įmonės, įstaigos, organizacijos darbo ginčų komisiją. Darbo ginčai nagrinėjami Lietuvos Respublikos darbo kodekso (Žin., 2002, Nr. 64-2569) (toliau vadinama – DK) XIX skyriuje „Individualus darbo ginčas“ nustatyta tvarka. Pagal DK 295 straipsnio 1 dalies 2 punktą teismuose nagrinėjami darbo ginčai, kai darbo ginčų komisijoje šalys nesutarė (Kodekso 292 straipsnio 2 dalis).

Pagal Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatymo (Žin., 2003, Nr. 102-4585) 6 straipsnio 1 punktą Valstybinė darbo inspekcija pagal jai priskirtą kompetenciją tikrina, ar darbdaviai laikosi darbuotojų saugą ir sveikatą bei darbo santykius reglamentuojančių įstatymų, kitų norminių teisės aktų bei kolektyvinių sutarčių normatyvinių nuostatų, teikia darbdaviams reikalavimus bei nurodymus. Todėl darbuotojas gali kreiptis į Valstybinę darbo inspekciją (adresas: Algirdo g. 19, LT-03607 Vilnius, Valstybinės darbo inspekcijos Teisės skyriaus konsultacijos tel. 85 2139772) ar atitinkamą jos teritorinį skyrių.

Į ką turi kreiptis darbuotojas, kai darbdavys atsisakymo su darbuotoju dieną neišmokėjo visų jam priklausančių pinigų sumų?

DK 295 straipsnio 2 dalies 5 punkte nustatyta, kad, nesikreipiant į darbo ginčų komisiją, tiesiogiai teismuose nagrinėjami ginčai, kai darbo santykiai tarp darbdavio ir darbuotojo yra nutrūkę. Reikia žinoti, kad pagal DK 298 straipsnį darbuotojui priklausančios darbo užmokesčio ir kitos su darbo santykiais susijusios sumos priteisiamos ne daugiau kaip už trejus metus.

Paminėtina, kad nei Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir kitos ministerijos, nei Valstybinė darbo inspekcija negali pakeisti ar panaikinti teismų sprendimų ar nutarčių.

Taip pat atleistas iš darbo darbuotojas dėl to, kad darbdavys neišmokėjo priklausančių pinigų sumų, gali kreiptis į Valstybinę darbo inspekciją ar atitinkamą jos teritorinį skyrių.

Į ką turi kreiptis darbuotojas, kai įmonės vadovo laikinai nėra (dėl ligos, atostogų ir kt.) ir nevykdomas surašytas Valstybinės darbo inspekcijos teritorinio skyriaus darbo inspektorius reikalavimas tais atvejais, kai darbuotojui nemokamas darbo užmokestis ir kitos su darbo santykiais susijusios išmokos, taip pat kai darbo santykiai tarp darbdavio ir darbuotojo nėra nutraukti ir kai darbo santykiai tarp darbdavio ir darbuotojo yra nutrūkę?

Visų pirma, pats darbo inspektorius turi domėtis, ar vykdomas jo surašytas reikalavimas. Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos nuostatų (Žin., 2004, Nr. 29-936) 12 punkte nustatyta, kad darbo inspektorai kontroliuoja įteiktų reikalavimų vykdymą, pakartotinai inspektuodami įmones.

Kai įmonės vadovo laikinai nėra dėl ligos, atostogų ar kitų aplinkybių ir darbo inspektorius surašytas reikalavimas nevykdomas – nemokamas darbo užmokestis ir kitos su darbo santykiais susijusios išmokos – tiek kai darbo santykiai tarp darbdavio nėra nutraukti, tiek kai darbo santykiai tarp darbdavio ir darbuotojo yra nutrūkę, darbuotojas (taip pat atleistas iš darbo asmuo) turi pranešti apie nemokamą darbo užmokestį Valstybinės darbo inspekcijos teritoriniam skyriui.

Pagal Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos darbo reglamento (Žin., 2004, Nr. 80-2860) (toliau – Valstybinės darbo inspekcijos darbo reglamentas) 30 punktą darbo inspektorius reikalavimai ir duoti nurodymai darbdaviui atstovaujantiems asmeniui ar darbdavio įgaliotam asmeniui yra privalomi (Lietuvos Respublikos

valstybinės darbo inspekcijos įstatymo (Žin., 2003, Nr. 102-4585) 11 straipsnio 6 punktą). Apie jų vykdymą darbdaviui atstovaujantis asmuo ar darbdavio įgaliotas asmuo darbo inspektoriui praneša raštu reikalavime nurodytais terminais ir adresu. Asmenys, nevykdantys darbo inspektorių reikalavimų, atsako Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso nustatyta tvarka.

Kai darbo santykiai tarp darbdavio ir darbuotojo yra nutrūkę, tokie ginčai nagrinėjami tiesiogiai teismuose, t.y. nesikreipiant į darbo ginčų komisiją (DK 295 straipsnio 2 dalies 5 punktą).

Į ką turi kreiptis darbuotojas, kai įmonė nėra likviduota, ji nevykdo jokios veiklos, neaišku, kur įmonės vadovas išvykęs, jo neįmanoma surasti ir nevykdomas surašytas Valstybinės darbo inspekcijos teritorinio skyriaus darbo inspektoriaus reikalavimas tais atvejais, kai darbuotojui nemokamas darbo užmokestis ir kitos su darbo santykiais susijusios išmokos (kai darbo santykiai tarp darbdavio ir darbuotojo nėra nutraukti ir kai darbo santykiai tarp darbdavio ir darbuotojo yra nutrūkę)?

Kai įmonė nėra likviduota, ji nevykdo jokios veiklos, neaišku, kur įmonės vadovas išvykęs, jo neįmanoma surasti, Valstybinės darbo inspekcijos teritorinio skyriaus darbo inspektoriaus surašytas reikalavimas nevykdomas – nemokamas darbo užmokestis ir kitos su darbo santykiais susijusios išmokos – kai darbo santykiai tarp darbdavio ir darbuotojo nėra nutraukti ar kai darbo santykiai tarp darbdavio ir darbuotojo yra nutrūkę, tokiais atvejais darbuotojas (taip pat ir atleistas iš darbo asmuo) turi pranešti apie nemokamą darbo užmokestį Valstybinės darbo inspekcijos teritoriniam skyriui.

Pagal Valstybinės darbo inspekcijos įstatymo 9 straipsnio 11 punktą Valstybinės darbo inspekcijos inspektoriai, atlikdami tarnybines pareigas, turi teisę prirėikus pasitelkti policijos pareigūnus.

Administracinių teisės pažeidimų kodekso 263 straipsnio 1 dalyje

nustatyta, kad administracinio teisės pažeidimo protokolui surašyti, kai negalima jo surašyti pažeidimo padarymo vietoje, o protokolas yra būtinas, policijos pareigūnas pažeidėją gali pristatyti į policiją arba į savivaldybės seniūnijos kaimo vietovėje patalpas. Jeigu teisės pažeidimo protokolo negalima surašyti pažeidimo padarymo vietoje ir pagal įgaliojimą šią bylą nagrinėti arba surašyti šioje byloje protokolą organo (pareigūno) šaukimą pažeidėjas vengia atvykti, pagal tokio organo (pareigūno) pranešimą administracinio teisės pažeidimo protokolui surašyti pareigūnas pažeidėją gali pristatyti į minėto organo (pareigūno) buveinę. Pagal šio straipsnio 5 dalį teisės pažeidėjas turi būti pristatomas kiek galima greičiau.

Pagal DK 295 straipsnio 2 dalies 5 punktą, nesikreipiant į darbo ginčų komisiją, tiesiogiai teismuose nagrinėjami ginčai, kai darbo santykiai tarp darbdavio ir darbuotojo yra nutrūkę.

Kokias administracinių pažeidimų bylas nagrinėja Valstybinė darbo inspekcija ir kas turi teisę skirti administracines nuobaudas?

Pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau vadinama – ATPK) 233 straipsnį Valstybinė darbo inspekcija nagrinėja šio kodekso 41 straipsnyje („Darbo įstatymų, darbų saugos ir darbo higienos norminių aktų pažeidimas“), 41¹ straipsnyje („Nelaimingo atsitikimo darbe nuslėpimas, nustatytos pranešimo ir ištyrimo tvarkos pažeidimas“), 41⁴ straipsnio („Darbo užmokesčio apskaičiavimo ir mokėjimo tvarkos pažeidimas“) pirmojoje dalyje, 41⁵ straipsnio („Darbo laiko apskaitos pažeidimas“) pirmojoje dalyje, 41⁷ straipsnyje „Lietuvos Respublikos Europos darbo tarybų įstatymo pažeidimas“, 41⁸ straipsnyje „Lietuvos Respublikos garantijų komandiruotiems darbuotojams įstatymo pažeidimas“, 41⁹ straipsnyje „Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Europos darbuotojų dalyvavimo priimančią sprendimus Europos bendrovėse“ pažeidimas“, 41¹⁰ straipsnyje „Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl darbuotojų dalyvavimo priimančią sprendimus Europos kooperatinėse bendrovėse“ pažeidimas“, 167³

straipsnio „Lietuvos Respublikos sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymo ir kitų teisės aktų nustatytų sprogmenų apyvartos reikalavimų pažeidimas“ pirmojoje dalyje numatytų administracinių teisės pažeidimų bylas.

Valstybinės darbo inspekcijos vardu nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas ir skirti administracines nuobaudas turi teisę:

1) Lietuvos Respublikos vyriausiasis valstybinis darbo inspektorius, jo pavaduotojai ir skyrių vyriausieji darbo inspektoriai – baudą darbuotojams iki vieno šimto litų, pareigūnams – iki trijų tūkstančių litų, darbdaviams ar jų įgaliotiems asmenims – iki penkių tūkstančių;

2) skyrių vyresnieji darbo inspektoriai – baudą darbuotojams iki vieno šimto litų, pareigūnams – iki dviejų tūkstančių litų, darbdaviams ar jų įgaliotiems asmenims – iki trijų tūkstančių litų;

3) darbo inspektoriai – baudą darbuotojams iki penkiasdešimties litų, pareigūnams – iki vieno tūkstančio litų, darbdaviams ar jų įgaliotiems asmenims – iki dviejų tūkstančių litų.

Administracinės nuobaudos skiriamos priklausomai nuo padaryto ATPK pažeidimo.

Ką dar verta žinoti darbuotojui, taip pat asmeniui, atleistam iš darbo?

Pagal Valstybinės darbo inspekcijos darbo reglamento 35.1 papunktį, darbo inspektoriai sprendžia ginčus tarp darbuotojo ir darbdavio dėl darbuotojo atsisakymo dirbti, motyvuojant, jog negarantuota darbų sauga ir sveikata. Šie ginčai išnagrinėjami per 5 darbo dienas nuo skundo gavimo dienos, ginčo šalis iš anksto informavus apie ginčo nagrinėjimo laiką ir vietą. Šaliai (šalims) neatvykus be svarbių priežasčių, ginčas yra sprendžiamas be jos (jų) per 10 kalendorinių dienų vadovaujantis turima medžiaga. Neišsprendus ginčo nustatytu terminu ir esant motyvuotoms aplinkybėms, vyriausiasis valstybinis darbo inspektorius jį gali pratęsti iki 10 kalendorinių dienų. Kitų darbo ginčų, išskyrus minėtus šio

reglamento 35.1 papunktyje, darbo inspektoriai nenagrinėja.

Pagal Valstybinės darbo inspekcijos darbo reglamento 37 punktą, darbo inspektoriaus veiksmai ir sprendimai, išskyrus Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso nustatyta tvarka priimtus nutarimus skirti baudas, gali būti apskūsti vyriausiajam valstybiniam darbo inspektoriui arba Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (Žin., 1999, Nr. 13-308; 2000, Nr. 85-2566) nustatyta tvarka administraciniam teismui. Vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus sprendimai gali būti apskūsti administraciniam teismui. Nutarimas administracinio teisės pažeidimo byloje skirti baudą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso nustatyta tvarka, gali būti apskūstas apygardos administraciniam teismui pagal Valstybinės darbo inspekcijos (inspektoriaus), priėmusios nutarimą, buvimo vietą.

Į ką dar gali kreiptis darbuotojas, kai darbdavys pažeidžia darbo įstatymus?

DK 33 straipsnyje nustatyta, kad nevalstybinę darbo įstatymų, kitų norminių teisės aktų, kolektyvinių sutarčių laikymosi kontrolę vykdo profesinės sąjungos, jų žinioje esančios inspekcijos ir kitos institucijos, veikiančios pagal įstatymus ir kitus norminius teisės aktus.

Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymo (Žin., 1991, Nr. 34-933; 1994, Nr. 42-758 ir kt.) 17 straipsnyje nustatyta, kad profesinės sąjungos turi teisę kontroliuoti, kaip darbdavys laikosi ir vykdo su jų atstovaujama darbuotojų teisėmis ir interesais susijusius darbo, ekonominius ir socialinius įstatymus, kolektyvines sutartis ir susitarimus. Profesinės sąjungos įgalioti asmenys, vykdydami numatytas kontrolės funkcijas, turi teisę nekliudomai lankytis įmonėse, įstaigose organizacijose, kuriose dirba tos profesinės sąjungos atstovaujami darbuotojai, ir susipažinti su dokumentais apie darbo, ekonomines ir socialines sąlygas.

Pagal šio įstatymo 18 straipsnio 1 dalį profesinės sąjungos turi teisę

reikalauti iš darbdavio panaikinti jo sprendimus, kurie pažeidžia Lietuvos Respublikos įstatymų numatytas darbo, ekonomines ir socialines profesinių sąjungų narių teises. Šio straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad, jeigu darbdavys laiku neišnagrinėja profesinių sąjungų reikalavimo panaikinti tokį sprendimą arba atsisako jį patenkinti, profesinė sąjunga turi teisę kreiptis į teismą, o 19 straipsnyje nustatyta, kad profesinės sąjungos turi teisę siūlyti traukti atsakomybėn pareigūnus, kurie pažeidžia darbo įstatymus, neužtikrina saugių darbo sąlygų, nevykdo kolektyvinės sutarties ar kitokių tarpusavio susitarimų.

Tarp kitų teisių, kurias turi darbuotojų atstovai, nurodytos ir teisės vykdyti nevalstybinę darbo įstatymų laikymosi priežiūrą ir kontrolę (DK 22 str. 1 d. 5 p.). Darbuotojų atstovai (profesinės sąjungos ir darbo taryba) numatyti DK 19 straipsnyje.

Pagal DK 21 straipsnio 2 dalį darbo taryba turi visas kolektyvinio atstovavimo subjektų teises, jeigu įmonėje, įstaigoje ar organizacijoje nėra veikiančios profesinės sąjungos ir jeigu darbuotojų kolektyvo susirinkimas darbuotojų atstovavimo ir gynimo funkcijos neperdavė atitinkamos ekonominės veiklos šakos profesinei sąjungai (DK 19 straipsnio 1 dalis).

Lietuvos Respublikos darbo tarybų įstatymo (Žin., 2004, Nr.164-5972) 19 straipsnio 1 dalies 7 punkte nustatyta, kad darbo taryba, atstovaudama įmonės darbuotojams, turi teisę kreiptis į teismą dėl darbdavio sprendimų teisėtumo, taip pat dėl įstatymų, kitų norminių teisės aktų, kolektyvinių sutarčių nevykdymo ar netinkamo vykdymo.

Ką turi žinoti darbuotojas dėl pavėluoto darbo užmokesčio ir kitų su darbo santykiais susijusių išmokų mokėjimo?

DK 207 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad, kai dėl darbdavio kaltės pavėluotai išmokamas darbo užmokestis ar kitos su darbo santykiais susijusios išmokos, kartu su jomis darbuotojui išmokami įstatymų nustatyto dydžio delspinigiai.

Pagal Lietuvos Respublikos delspinigių nustatymo už išmokų, susijusių su darbo santykiais, pavėluotą mokėjimą įstatymo (Žin., 1996, Nr. 20-521) 2 straipsnio nuostatas delspinigiai pradedami skaičiuoti po septynių kalendorinių dienų, kai šios išmokos nustatytu laiku turėjo būti sumokėtos. Pagal minėto straipsnio taisykles delspinigių dydis kartą per metus indeksuojamas Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2000 m. rugsėjo 15 d. nutarimu Nr. 1105 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos delspinigių nustatymo už išmokų, susijusių su darbo santykiais, pavėluotą mokėjimą įstatymą“ (Žin., 2000, Nr. 80-2415) pavedė šį klausimą spręsti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2003 m. sausio 31 d. įsakyme Nr. A1-20 „Dėl delspinigių dydžio patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. 13-534) nustatyta, kad nuo 2003 m. vasario 1 d. delspinigių dydis yra 0,06 procento priklausančios išmokėti sumos už kiekvieną praleistą kalendorinę dieną (pradedant delspinigius skaičiuoti po septynių kalendorinių dienų). Iki šiol šis delspinigių dydis nepasikeitė. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. sausio 29 d. įsakymu Nr. A1-21 „Dėl delspinigių dydžio patvirtinimo“ (Žin., 2007, Nr. 15-569) patvirtintas tas pats delspinigių dydis 0,06 procento.

Delspinigiai neįskaitomi į darbuotojo apskaičiuojamą vidutinį darbo užmokestį, jie neapmokestinami fizinių asmenų pajamų mokesčiu, nuo jų nemokamos privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokos.

Pagal DK 207 straipsnio 2 dalį delspinigių skaičiavimas nutraukiamas nuo darbdaviui bankroto bylos iškėlimo teisme arba nuo kreditorių sprendimo taikyti bankroto procedūrą ne teismo tvarka dienos.

* * *

Apie tai turi žinoti ne tik darbuotojai, kuriems nemokamas darbo užmokestis, bet ir darbdaviai, kad jie tokiais atvejais (kai darbuotojams neišmokamas jiems priklausantis darbo užmokestis ir kitos su darbo santykiais susijusios išmokos) neišvengs įstatymų nustatytos atsakomybės.

KONSULTACIJOS DARBO TEISĖS KLAUSIMAIS

VALSTYBINĖ DARBO INSPEKCIJA - Algirdo 19, 03607 Vilnius
 Tel.: (8 ~ 5) 265 0193, faks.: (8 ~ 5) 213 9751, el. paštas: info@vdi.lt;
 Konsultacijos telefonu: (8 ~ 5) 213 9772

VDI SKYRIAI APSKRITYSE

Vilniaus skyrius - Kauno g. 1A, 03212 Vilnius,
 faks. (8~5) 213 1239, el. paštas: vilnius@vdi.lt; KONSULTACIJA tel. 213 1235
Kauno skyrius - Aušros g. 44, 44157 Kaunas,
 faks. (8 ~ 37) 330 125, el. paštas: kaunas@vdi.lt; KONSULTACIJA tel. 328 185
Klaipėdos skyrius - Joniškės g. 21, LT-91267 Klaipėda,
 tel. (8-46) 494 415, faks. (8~46) 495 782, el. paštas: klaipeda@vdi.lt
Šiaulių skyrius - Dvaro g. 50, 76346 Šiauliai,
 tel. (8-41) 420 931, faks. (8~41) 524 635, el. paštas: siauliai@vdi.lt
Panevėžio skyrius - Beržų g. 48A, 36145 Panevėžys,
 tel. (8-45) 430 195, faks. (8~45) 430 194, el. paštas: panevezys@vdi.lt
Utenos skyrius - Aušros g. 2, 28241 Utena,
 tel. (8-389) 61 225, faks. (8~389) 61 226, el. paštas: utena@vdi.lt
Alytaus skyrius - Pulko g. 21-320, 62133 Alytus,
 tel./faksas (8~315) 73 370, el. paštas: alytus@vdi.lt
Marijampolės skyrius - Vytauto g. 17, 69299 Marijampolė,
 tel. (8-343) 59 782, faks. (8~343) 54921, el. paštas: marijampole@vdi.lt
Telšių skyrius - Sedos g. 1A, 87112 Telšiai,
 tel. (8-444) 60 270, faks. (8~444) 60 269, el. paštas: telsiai@vdi.lt
Tauragės skyrius - Žemaitės g. 37, 72235 Tauragė,
 tel. (8-446) 61 346, faksas (8~446) 61 085, el. paštas: taurage@vdi.lt

PROFESINIŲ SĄJUNGŲ NARIAI INFORMUOJAMI

LIETUVOS DARBO FEDERACIJA

Vytauto g. 14, Vilnius, tel. (8-5) 231 20 29, el. p. ldf@ldforg.lt, www.ldf.lt

LIETUVOS PROFESINIŲ SĄJUNGŲ KONFEDERACIJA

Jasinskio g. 9, Vilnius, tel. (8-5) 249 69 21, el. p. lpsk@takas.lt, www.lpsk.lt

LIETUVOS PROFESINĖ SĄJUNGA „SOLIDARUMAS“

K.Kalinausko 2B, Vilnius, tel. (8-5) 262 17 43, el. p. info@lps.lt, www.lps.lt

VERSLININKŲ ORGANIZACIJŲ NARIAI DĖL INFORMACIJOS IR KONSULTACIJŲ KREIPIASI

LIETUVOS PRAMONININKŲ KONFEDERACIJA

Vienuočio g. 8, Vilnius, tel. (8-5) 212 52 17, 262 66 29,

el. p. sekretoriatas@lpk.lt, www.lpk.lt

LIETUVOS VERSLO DARBDAVIŲ KONFEDERACIJA

Algirdo g. 31, Vilnius, tel. (8-5) 249 64 48, el. p. info@lvdk.eu, www.lvdk.eu

